

Etkinlikler - Voyvoda Caddesi Toplantıları 2004-2005

Giuseppe Verdi Döneminde İtalya'da Müzik ve Politika

Vieri Bottazzini

Genellikle, sanatçıların sanat yapıtlarını üretmek için dünyadan ayrı bir yerde yaşadığı, günlük hayatta bağımsız olduğu düşünülür; oysa bu eskiden de böyle değildi, bugün de böyle değil. Yazarlar açısından bu durumu anlamak biraz daha kolay, bir müzisyenin politika hakkındaki görüşlerini müzik yoluyla ifade etmesi ise daha zordur; ama yine de bunun örnekleri vardır. Örneğin Mozart'ın oldukça politik iki operasından, Figaro'nun Düğünü ve Don Giovanni'den söz edilebilir. Bu iki eserde ilk kez halktan gelen birilerinin zaferine rastlanır. Bu yüzden de bu eserlerin sahnelenmesinin kabul edilmesi hiç kolay olmamıştır. Mozart ve politika hakkında aslında hâlâ çok şey bilmiyoruz.

Fransız devrimiyle İtalya için çok önemli olacak yeni bir dönem açıldı. 1800'lerin başlarında İtalya'da durum çok karışıktı; ufak krallıklar ve cumhuriyetler söz konusuydu ve bir ülke yoktu. 1810'dan itibaren İtalya'da devrimci bir politika başladı. 1820-1831'de birtakım denemeler yapıldı. Amaç, çeşitli bölgeleri işgal etmiş olan Avusturyalıları, Burbonları atmak ve ülkeyi toplamaktı. Ancak yeterli sayıda asker mevcut değildi; çünkü bir ülke ve ordusu yoktu. Yaşanan şehir-ülke döneminin ardından, şehirler kendi içlerinde çeşitli ülkeler kurdular. Avusturya'ya karşı koyabilmek için, Fransa veya İngiltere ile yardımlaşmak biçiminde iki seçenek vardı. İngiltere ve Amerika'nın kendi ticaret akışını sağlamak ve savunmak için Akdeniz'de büyük bir askeri gücü vardı. Bu durum karşısında İtalyan vatanseverler ve devrimciler bölündü. Bir tarafta bir cumhuriyet kurmayı ve halkın devrim yapmasını isteyen Mazzini vardı. Diğer tarafta ise bir grup, Piemonte-Torino bölgesinde bir krallık kurmak istiyordu. Mazzini başarılı olamadıysa da 1848'e kadar etkisi sürdü. 1831'deki denemeden sonra 1848'de yeni bir devrim demesi oldu. Roma'da kurulan, Mazzini'nin başkanlığındaki cumhuriyet 1 sene varlığını sürdürdü. Ancak bu seçenek devam edemedi ve İngiltere'den para akışı kesildi; bu kez Fransızlar ilgi göstermeye başladılar. Mazzini yerine Cavour sahneye çıktı. İtalya'nın ilk gerçek politikacıları Cavour ve Garibaldi'ydiler; Garibaldi askeri açıdan önem taşıırken, Cavour düşünsel olarak katkıda bulunuyordu. 1000 kişilik bir güçle Sicilya'dan başlayarak Burbonları attılar; ancak devamında Garibaldi yeterince kendine güvenli davranmadığından krallığın devamı engellenemedi. Fransa'nın devrimi desteklerken İtalya'nın Katolik değil Protestan bir ülke olması yönünde de çabaları vardı; bu konuda halkla konuşulursa da çok başarılı olunmadı.

İtalya'da o dönem masonlar söz konusuydu ve Verdi, Mazzini, Cavour, Garibaldi masonlardı. Tarihçiler ilk kez 1920-1925'te bu döneme ilişkin yazmaya başladılar; ancak bu yıllarda Mussolini iktidardaydı ve dolayısıyla serbest değildiler. O yüzden Mazzini, Verdi, Cavour vatanseverliklerinden dolayı sadece birer kahraman olarak yansıtıldılar; masonluklarından söz edilmedi ve ortaya temiz bir tablo çıktı.

Verdi'nin ilk operası Milano'nun La Scala tiyatrosunda sahnelendi. O dönemde daha meşhur besteciler eserlerinin sahnelenmesi için uğraşılıyor, ancak bunu güçlükle sağlayabiliyorlardı ve La Scala'ya kadar gelememişlerdi. Verdi'nin bunu sağlayabilmesinin nedeni, diğer bestecilerden daha başarılı olması değil, masonların yardımı ve Ricordi Editore'nin sponsorluk sağlamasıydı. Bu dönemde ardından Verdi 10 sene içinde 50 opera yazdı. Mozart ve Beethoven'den sonra besteciler serbest çalışanlar olarak yaşamaya başlamışlardı. Ricordi için Verdi'nin başarısı çok önemliydi; başarılı olduğu takdirde tiyatroları doldurabilir, para kazanabilirlerdi. O zaman bu durum önemliydi, çünkü krallardan başka sponsor yoktu.

Verdi, döneminde İngilizlerin fikirlerinin yayılması için çalıştı, İngiliz tarihi hakkında operalar yazdı. Mozart mitolojik konuları, Beethoven örneğin Fidelio gibi operalarında devrimci konuları ele alırken, Verdi neden Mary Steward'dan söz ediyordu? İngiliz fikir ve para kaynağıydı. Mazzini Londra'da bulunuyordu, Verdi ise Milano ile Paris arasındaydı. Verdi'nin operalarında korolara yer vermesinin nedeni, bu korolarla "halk"ı temsil etmesiydi. Bazı şehirlerde korolar yasaktı.

Mozart'ın Figaro'nun Düğünü ve Don Giovanni adlı eserlerinde asiller kaybeder, halk kazanır. Verdi ise operalarında konu olarak tamamen halktan bahsetmeye başladı. La Traviata'yla birlikte ve Rigoletto'da da benzer bir konu işledi. 20 sene öncesinde bu konuda bir opera yazmak imkânsızdı. Verdi'nin bu tercihinin nedeni, halkın önemli olmaya başlamasıydı. Mazzini'nin politik fikirleri demokratik ve cumhuriyetçiydi ve halktan gelecek bir devrim beklentisi vardı.

1848 devriminin başarısız olmasıyla Verdi için yeni dönem başladı. İdealist bir besteci olduğundan, bu durum hayatını zorlaştırdı. Operalar konusundaki üretkenliği geriledi. İtalya'yı toparlamak ve buradan bir ülke çıkarmak için tek çözümün Fransızların desteği olduğunu fark etti. Bu arada Mazzini ve Cavour önemlerini kaybetmeye başlamışlardı. 1860'ta yeni bir ülkeyle birlikte Verdi'nin hayatında da yeni bir dönem başladı. Politikaya aktif olarak katılıp parlamentoya girdi; ama aynı zamanda kendi aktivitelerini azalttı. 1848-1860 yılları arasında Rossini ve Bellini de gündemdediydi. Bellini de politik bir karakterdi; bu nedenle bir aryası yasaklanmıştı. Rossini'nin ise "komik opera" olarak bildiğimiz, aslında ciddi operaları vardı. Örneğin Guillaume Tell, devrimci bir konu içeriyordu.

1860'ta Verdi parlamentoya girmişti, ama ne yazık ki İtalyan kralı ve hükümet onu milli marş yazarı olarak kullanmak talebindeydi. O bunu istemedi ve kendi operalarına devam etti. Aynı zamanda kendi profesyonel hayatında zorluklar yaşamaya başladı. Yeni besteciler vardı, Ricordi de Verdi'den sıkılmıştı, çünkü yeni bir ülkede yeni bir yüz isteniyordu. Gerçekten yeni bir yüz için Puccini'yi beklemek gerekiyordu. Puccini teknik olarak ve müzikal fikirleri bakımından daha iyi bir besteciydi, ancak tamamen burjuvaydı.

Verdi, müziğinde bir ritim üstüne bindirilmiş melodiler kullanırken, Donizetti ve Bellini'nin müziği yapısal olarak daha derindi. Verdi için müziğin amacı insanlara bir şeyler öğretmek değil, onları eğlendirmek ve bir araya getirmektir ve dolayısıyla basit müzik yapmak istedi. Onun müziğini dinleyen insanlar tiyatrodan enerjik bir halde çıkıyor; bugün de herkes melodilerini ıslıkla çalabilir. Bununla birlikte Verdi'nin Don Carlos, Othello gibi operaları son derece zeki bestelerdir ve modernler de. Ekspresyonizmden 50 sene önce bestelenmiş olmalarına karşın ekspresyonistler aynı zamanda. Son senelerinde Verdi daha serbest yazar, çünkü bu amacından artık yavaş yavaş uzaklaşmıştır.

Yeni besteciler gündeme geldiğinde Verdi'nin besteci ve politikacı olarak önemi zamanla azalır. Parlamentoda müzik için çalışmaya çalışmış, ancak başarılı olamamıştır. Hayatının son döneminde İtalya'da ortaya çıkan demokratik partilerden hiç hoşlanmaz.

Verdi'nin müzik yaşamında sadece bir öğrencisi vardı ve o da müzik tarihinde duyulmadı. "Geleceği için ne yaptı?" sorusunun yanıtı, her büyük insan gibi bir referans olduğudur. "Verdi'den sonra", "Verdi gibi" ya da "Verdi'nin karşısında" olmak gibi bir durum vardı ardından gelenler için. Genellikle de karşısında oldular.

Bugün hâlâ hem İtalya'da, hem biyografi kitaplarında Verdi ve politika hakkında fazla bilgi bulunmaz; çünkü bu metinler Mussolini döneminde başladı ve 1960-1970'e kadar kimse başka şekilde yazmadı. İlk biyografi referans olarak kullanıldı ve böyle devam etti. Bugün müzikoloji çalışmaları devam ediyor ve kaynaklar mevcut. Verdi'nin 15 bin mektubu, ilk olarak 1925'teki biyografi yazarı tarafından okunduktan sonra arşiv kapatıldı ve bu mektupları herhangi bir insanın görmesi çok zor. Mozart'ın mektupları ise evinde görülebilir durumda. Bence, spekülâtif de olsa, Verdi'nin mason olmasının ve masonların İtalya politikasında hâlâ önemli olmasının bunda payı vardır. Verdi'nin masonluğundan bahsedince Cavour ve Mazzini'nin masonluğu ortaya çıkacaktır. İtalya'da Mazzini'nin masonluğundan söz etmenin hâlâ tabu olduğunu düşünüyorum

Zamanla politika kültürü de değişiyor ve müzikologlar Verdi'nin ikincil operalarını ortaya çıkarıyorlar. Dolayısıyla yavaş yavaş bence Verdi ve politika hakkındaki gizli konular da ortaya çıkacaktır.